

# Tallinna müntmeistri astroloogiline abimees

**DOKUMENT:** koondkõide astronoomia-, astroloogia-, religiooni-, maateaduse- ja ajalooalastest töödest

**VALMISTAMISE AEG:** 16. sajand

**ARHIIV:** Tallinna Linnaarhiiv, fond 230, nimistu 1, säilik Htr. 27

**MÕÖTMED:** kõrgus 210 mm ja laius 150 mm.

**MATERJAL:** paber

1530. aastate algul saabus Tallinna Saksamaalt Jülichist pärit Urban Dene. Siin astus ta esmalt Mustpeade vennaskonna, pärast abiellumist aga Suurgildi liikmeks. Alates 1537. aastast oli Dene Tallinna müntmeister. Urban Denest sai Tallinna mõistes väga jõukas mees. Kui ta 1560. aastal suri, moodustas tema vara väärtus arvutuslikult ligi neli tsentnerit puhast hõbedat. Denel oli ka oma aja kohta rikkalik raamatukogu. Üks tema raamatutest – kuut astronoomia, astroloogia, religiooni, maateaduse ja ajaloo valda kuuluvat lühiteost sisaldav koondkõide – on tänapäeval hoiul Tallinna Linnaarhiivis.

Viis konvoluudi teost on trükitud ajavahemikus 1519–1545, kuues töö – käsikirjaline ülevaade nn headest ja kurjadest päevadest – aga kopeeritud Tallinna suurkaupmehe Hans (Johan) Rotgersi käega.

Rotgersi tegevusvaldkond oli üsna laialdane: 1488. aastast oli ta Niguliste kiriku eestseisja ja hiljemalt 1492. aastast raehärra, ärimehena kauples ta soola ja isiklikust kivimurrust pärit ehituskividega ning pidas kõrtsi või vöörastemaja. Raehärrana usaldati Rotgersile mitmeid diplomaatilisi ülesandeid, sealhulgas pidas ta 1514. aastal kaubanduslääbirääkimisi Pihkvas ja Novgorodis.

Üks Urban Dene kolmest abikaasast oli Hans Rotgersi teisest abielust sündinud poja Merteni lesk Barbara Heueleff. Nii võiski osa Rotgersi pärandist jõuda müntmeistrini ja leida koos sama valdkonna trükistega tee koondkõitesse. Raehärra käega kirjutatud tekst on sisult lähedane ühele konvoluudi trükistest – 1519. aastal Lübeckis välja antud „Uuele kalendriale“, mis võis samuti pärineda Rotgersi raamatukogust.

Muu hulgas nimetab Rotgersi tekst olulisteks sündmusteks või tegevusteks (naisevõtt, lapse sünd, kahevõitlus, kinnisvaratehingud jms) ebasoodsaid päevi. Näiteks jaanuaris langevad need Rotgersi ära kirja järgi 1., 2., 6. ja 16., veebruaris aga 16., 17. ja 21. kuupäevale. Lisaks käsitletakse aadrilaskmist, inimese välimuse ja iseloomu sõltuvust tema sünnitähkujust ning toitumissoovitusi vastavalt kalendrikuule. Rotgersi teksti otsest eeskuju pole küll õnnestunud leida, ent eri laadi käsitlused „headest ja kurjadest päevadest“ ringlesid varauusaegsel Saksamaal üsna laialdaselt.



Tallinna müntmeistrile Urban Denele kuulunud koondkõide.

Konvoluudis sisalduvasse „Planeetide raamatusse“ (1545) on Urban Dene teinud märkusi oma laste sünni kohta. Siit selguvad Katharyna (1537), Urbani (1538, Tallinna müntmeister 1570–1585), Anna (1539), Hansu (1557), Merteni (1540) ja Katarinke (1556) sündimise aastad, nädala- ja kuupäevad ning kellaajad. Võimalik, et astroloogiahuviline müntmeister jäädvustas need andmed mitte üksnes perekonnakroonika tarbeks, vaid ka laste loomuse hindamiseks astroloogia vaatevinklist. •

 **Tiina Kala** (1967) on Tallinna Linnaarhiivi teadur ja TLÜ vanemteadur.